

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

Legislatívny rámec a aktuálne projekty s problematikou environmentálnych zát'aží

RNDr. Vlasta Jánová, PhD.

Súčasnú východiská riešenia EZ

➤ Programové vyhlásenie vlády

- Vláda SR vyvinie maximálne úsilie na odstránenie environmentálnych záťaží, najmä tých s najvyššou prioritou riešenia:
 - zastavenie ďalšieho znečisťovania podzemných vôd Žitného ostrova (Vrakunská skládka a ďalšie zdroje znečistenia z Bratislavy),
 - zneškodnenie PCB látok, ťažkých kovov a sanáciu priľahlého územia na východnom Slovensku, v okolí Strážskeho a odkaliska Poša a gudrónov v areáli Predajná,
 - plán sanácie ďalších environmentálnych záťaží sa bude riadiť princípom hodnoty za peniaze.

➤ Zistenia NKÚ v rámci auditu

- Mimoriadna správa verejného ochrancu práv o situácii v riešení environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky

Zistenia NKÚ v rámci auditu v oblasti riadenia a kontroly skládok a skládkovania odpadov

➤ Kontrolné zistenia

MŽP SR **konalo neúčinne** vo veci zabezpečovania a uskutočňovania štátneho dozoru SIŽP v zmysle zákona o environmentálnych záťažiach, ktorý vôbec **SIŽP nezačala vykonávať**, hoci jej táto povinnosť vyplývala od účinnosti daného zákona, t. j. od 01.01.2012, resp. od spracovania plánov prác a ukončenia rekultivácií vybraných EZ v roku 2015. Z textu zákona taktiež **nevyplývalo žiadne rozlíšenie** okolností výkonu štátneho dozoru OÚ a SIŽP a nebol k nemu spracovaný žiadny vykonávací predpis. Situácia v oblasti bola sťažená aj skutočnosťou, že k výkonu úkonov štátnej správy a štátneho dozoru OÚ a SIŽP v zmysle zákona o environmentálnych záťažiach **nebolo zabezpečené žiadne navýšenie finančných prostriedkov a ľudských zdrojov**, čo predpokladala doložka vplyvov k zákonu.

➤ Opatrenia

Prijať opatrenia na urýchlené sfunkčnenie výkonu štátneho dozoru SIŽP ohľadom EZ, ktoré budú zahŕňať výkon úkonov OÚ v zmysle § 8 ods. 8 a úloh SIŽP v zmysle § 13 zákona o environmentálnych záťažiach. V rámci opatrení vypracovať vykonávací predpis k zákonu vrátane definície rozlíšenia výkonu štátneho dozoru OÚ a SIŽP.

Stanovisko ku kontrolným zisteniam

- Vzhľadom na plánovanú novelizáciu zákona č. 409/2011 Z.z. v roku 2021 odporúčame zapracovať zistené legislatívne nedostatky do priamo do novely zákona. Z uvedeného dôvodu **nebude potrebné** vypracovať vykonávací predpis k zákonu.
- Na sfunkčnenie výkonu štátneho dozoru vypracuje MŽP SR **usmernenie pre OÚ a SIŽP**

Mimoriadna správa verejného ochrancu práv o situácii v riešení environmentálnych zát'azí na území Slovenskej republiky

Správa sa opiera o údajné porušenie čl. 40, 44 a 45 Ústavy Slovenskej republiky, t.j.

- Každý má právo na ochranu zdravia. Na základe zdravotného poistenia majú občania právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon (čl. 40)
- Každý má právo na priaznivé životné prostredie. (čl. 44 ods. 1)
- Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu. (čl. 45).

MŽP SR:

V uvedenom kontexte je potrebné zdôrazniť, že ak v prípade existujúcich environmentálnych zát'azí dochádza k porušovaniu „základných práv a slobôd“, určite to nie je v dôsledku „konania (alebo nekonania) niektorých orgánov verejnej správy“, ale v dôsledku dlhodobej a pestrej histórie kontaminácie zložiek životného prostredia a v dôsledku „divokej“ privatizácie štátnych podnikov.

Verejná ochrankyňa práv oceňuje súčasnú vládu, že si vo svojom Programovom vyhlásení stanovila za cieľ do roku 2024 vyvinúť maximálne úsilie na odstránenie niektorých environmentálnych záťaží, najmä tých s najvyššou prioritou riešenia, a to:

- zastavenie ďalšieho znečisťovania podzemných vôd Žitného ostrova (Vrakunská skládka a ďalšie zdroje znečistenia z Bratislavy),
- zneškodnenie PCB látok, ťažkých kovov a sanácia priľahlého územia na Východnom Slovensku v okolí Strážskeho a odkaliska Poša a gudrónov v areáli Predajná.

Zároveň však kriticky konštatuje, že ide o politické predsavzatie vlády, ktoré hovorí iba o záväzku „...vynaložiť maximálne úsilie na odstránenie environmentálnych záťaží“ a nie o záväzku tieto záťaže aj skutočne v konkrétnom čase odstrániť.

MŽP SR:

Domnievame sa, že ide o neoprávnenú kritiku, nakoľko bez „maximálneho úsilia“ sa nedá nič odstrániť a záväzky (povinnosti) MŽP SR a iných ministerstiev (napr. MH SR, MO SR) v oblasti odstraňovania environmentálnych záťaží definuje zákon (409/2011 Z.z.) a následne uznesenia vlády SR k jednotlivým lokalitám. **Politický prísľub je záväzkom!**

VOP:

Ďalej sa v správe uvádza, že „Napriek zvýšenej pozornosti venovanej tejto problematike v ostatných rokoch, je potrebné konštatovať, že doposiaľ sa nepodarilo odstrániť podstatnú väčšinu z tohto nebezpečného a zdravie ohrozujúceho dedičstva priemyselných, vojenských, banských, dopravných či poľnohospodárskych aktivít na území Slovenskej republiky z minulosti.“

MŽP SR:

Na tomto mieste sa žiada zdôrazniť, že environmentálnych záťaží máme na Slovensku cca 2000, vznikali od začiatku priemyselnej revolúcie (cca 150 rokov) a počiatky tých, ktoré pochádzajú z banskej činnosti, siahajú až do stredoveku. Ich odstraňovanie je často technicky a finančne veľmi náročné a bude trvať minimálne desiatky rokov. MŽP SR mohlo začať s procesom ich odstraňovania až po prijatí zákona o environmentálnych záťažiach v roku 2012. Progres riešenia problematiky je závislý od disponibilných zdrojov.

VOP:

Vo vyhodnotení prieskumu vykonaného verejnou ochrankyňou práv sa uvádzajú kritické poznámky týkajúce sa nasledujúcich oblastí:

1. Pasivita orgánov verejnej správy
2. Nerešpektovanie zákonných lehôt
3. Zastavené konania z dôvodu, že povinnú osobu nemožno určiť a následné nekonanie vlády Slovenskej republiky
4. Prerušenie konania o určení povinnej osoby
5. Stále prebiehajúce konania o určení povinnej osoby
6. Prebiehajúca sanácia environmentálnych záťaží
7. Nedostatočná komunikácia medzi okresnými úradmi životného prostredia a MŽP SR

Pasivita orgánov verejnej správy

VOP:

„Z celkovo 152 registrovaných environmentálnych záťaží, ktoré sú podľa Registra environmentálnych záťaží zaradené do kategórie B (potvrdená environmentálna záťaž) s vysokou prioritou ($K > 65$, teda environmentálne záťaže, ktoré sa nachádzajú území jednotlivých krajov Slovenskej republiky a ktoré sú klasifikované ako najviac ohrozujúce nielen životné prostredie, ale aj život a zdravie všetkých obyvateľov, ktorí sa nachádzajú v dosahu ich zamorenia), v 73 prípadoch nebol doposiaľ určený pôvodca environmentálnej záťaže, lebo príslušný orgán ani nezačal konanie o určení povinnej osoby na jej sanáciu podľa § 5 ods. 1 zákona č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. (48 %).“

MŽP SR:

MŽP SR to napriek kritike považuje za úspech, nakoľko environmentálna politika pre oblasť environmentálnych záťaží je pomerne „mladá“, nemá oporu v európskej legislatíve a riešenie problematiky má od začiatku limity:

- **technické** (lokality je vždy potrebné najskôr podrobne geologicky preskúmať – doteraz MŽP SR preskúmalo 141 lokalít, na 100 lokalitách prieskum v súčasnosti prebieha, 300 lokalít sa monitoruje),
- **finančné** (s výnimkou spolufinancovania fondov EÚ neboli zo štátneho rozpočtu vyčlenené žiadne finančné prostriedky; disponibilné boli a sú len fondy EÚ s obmedzenou oprávnenosťou lokalít a do roku 2017 čerpanie prebiehalo bez schémy štátnej pomoci, t.j. oprávnené na sanáciu boli len záťaže na verejných pozemkoch, a tých je málo),
- organizačné (OÚ patria pod rezort MV SR a tak posilnenie odborov starostlivosti o životné prostredie nebolo a nie je v gescii rezortu životného prostredia),
- **personálne** (štátna správa nebola po prijatí zákona o environmentálnych záťažiah posilnená a pracovníkov OÚ, ktorým nové povinnosti vyplývajúce zo zákona „pribudli na stole“ „od večera do rána“, bolo najskôr potrebné vyškoliť).

Napriek týmto limitom MŽP SR a MO SR do roku 2015 zabezpečilo sanáciu 19 lokalít, a v súčasnosti zabezpečuje MŽP SR, MO SR a MH SR sanáciu 51 prioritných lokalít environmentálnych záťaží.

VOP:

- „Vzhľadom na skutočnosť, že konanie o určení povinnej osoby začína v zmysle zákona okresný úrad v sídle kraja z vlastného podnetu alebo z podnetu MŽP SR, **doterajšiu nečinnosť** týchto úradov v sídlach krajov, a rovnako aj samotného MŽP SR v prípade zmienených 73 registrovaných environmentálnych záťaží, musím vyhodnotiť ako **porušenie** čl. 40 (právo na ochranu zdravia pre každého) a čl. 44 (právo na priaznivé životné prostredie, ochrana životného prostredia) Ústavy.
- V zmysle § 19 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov preto tiež navrhujem, aby jednotlivé okresné úrady v sídle kraja z vlastného podnetu **okamžite začali konanie** o určení povinnej osoby na sanáciu zmienených 73 environmentálnych záťaží podľa § 5 ods. 1 zákona č. 409/2011 Z. z.“

MŽP SR:

- MŽP SR dáva podnety na určenie povinnej osoby postupne, nakoľko OÚ sú personálne podvýživené a bez ich posilnenia desiatky nových podnetov spôsobia predĺženie existujúcich a nových konaní o určení povinnej osoby a konaní o schvaľovaní plánov prác na odstránenie environmentálnej záťaže.
- Porušenie práva na priaznivé životné prostredie je prinajmenšom diskutabilné.
- Množstvo lokalít s environmentálnymi záťažami sa v minulosti nachádzalo spravidla na okraji miest a obcí a výstavba a obydľia sa k nim postupne a dobrovoľne priblížili, tak ako je to napr. v prípade Vrakunskej skládky.
- Ohrozenie zdravia prichádza do úvahy hlavne v prípadoch, keď v obci, kde je situovaná environmentálna záťaž, nie je vybudovaný vodovod a ľudia používajú vodu zo znečistených studní. Skutkový stav však možno zistiť až vykonaním podrobného geologického prieskumu, súčasťou ktorého je analýza rizika znečisteného územia. Až tento dokument hodnotí exaktne a podrobne environmentálne a zdravotné riziká.
- V praxi to znamená, že aj keď sú niektoré lokality zaradené v registri B environmentálnych záťaží a nebol na nich vykonaný podrobný geologický prieskum a vypracovaná analýza rizika znečisteného územia, nie je známy rozsah znečistenia. V takom prípade nepoznáme ani parcely zasiahnuté kontamináciou a nepoznáme všetkých účastníkov konania. Takéto konania sú odsúdené na neúspech, pretože žiadneho účastníka konania nemožno opomenúť. Navyše bez prieskumných prác nie je možné vypracovať ani návrh sanačných prác.
- **Z uvedeného vyplýva, že podávanie podnetov na určenie povinnej osoby je závislé okrem iného na personálnych kapacitách OÚ v sídle kraja a tiež úrovni poznania jednotlivých lokalít.**

Nerešpektovanie zákonných lehôt

VOP:

„V zmysle § 5 ods. 3 písm. c) zákona č. 409/2011 Z. z., rozhodnutie o určení povinnej osoby musí, okrem všeobecných náležitostí, v zmysle § 8 tohto zákona, obsahovať aj **lehotu na predloženie plánu prác** na odstránenie environmentálnej záťaže, ktorý musí opätovne schváliť príslušný úrad. Táto lehota je zákonom ustanovená v prípade záťaží s vysokou prioritou pre povinnú osobu **do jedného roka** od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o určení povinnej osoby a pre príslušné ministerstvo, do jedného roka odo dňa rozhodnutia vlády Slovenskej republiky podľa § 5 ods. 7 alebo ods. 872 zákona č. 409/2011 Z. z.

Napriek skutočnosti, že vo všetkých skúmaných prípadoch ide o environmentálne záťaže s vysokou prioritou som zistila, že **v žiadnom z nich okresný úrad životného prostredia v zákonom ustanovenej lehote následne nerozhodol o pláne prác** na odstránenie environmentálnej záťaže aj napriek tomu, že najstaršie rozhodnutia o určení povinnej osoby sú z roku 2017. Tento nedostatok je osobitne viditeľný v prípadoch, keď o určení povinnej osoby (MŽP SR) rozhodla vláda Slovenskej republiky.“

MŽP SR:

- Najstaršie rozhodnutie o určení povinnej osoby nadobudlo právoplatnosť dňa 6.11.2012 pre Saneca Pharmaceuticals a.s. a týkalo sa lokality HC (001) Hlohovec - areál Zentiva.
- Zároveň je potrebné upozorniť na fakt, že v prípade, že je MŽP SR určené za povinnú osobu, musí najskôr zabezpečiť vypracovanie projektu sanácie, o ktorý sa následne opiera Plán prác na odstránenie environmentálnej záťaže. V prípade, že je MŽP SR určené vládou na desiatkach lokalít, vypracovanie desiatok projektov sanácie a Plánov prác nie je uskutočniteľné za 1 rok.
- **Aplikačná prax zákona v tomto prípade ukazuje na potrebu predĺženia tejto zákonnej lehoty.**

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

VOP:

„Vzhľadom na uvedené skutočnosti je na mieste otázka, ako si svoje zákonné povinnosti plní inšpekcia, ktorá v zmysle § 15 zákona č. 409/2011 Z. z., vykonáva štátny dozor v oblasti environmentálnych záťaží, a teda zisťuje, ako právnické osoby, fyzické osoby podnikatelia, a tiež fyzické osoby dodržiavajú ustanovenia tohto zákona a povinnosti vyplývajúce z rozhodnutí vydaných na základe tohto zákona.“

MŽP SR:

V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že po prijatí zákona o environmentálnych záťažiach ani **SIŽP nemalo posilnené kapacity** pre túto oblasť.

VOP:

- „Rovnako ako v predchádzajúcom bode, aj v tomto prípade je nutné vyhodnotiť skutočnosť, že **určené povinné osoby nepredložili** v zákonom ustanovenej lehote plány prác na odstránenie environmentálnych záťaží (a teda prakticky nezačal proces sanácie týchto environmentálnych záťaží a naďalej pretrváva ich negatívny vplyv na životné prostredie, na život a zdravie občanov) **ako porušenie čl. 40** (právo na ochranu zdravia pre každého) **a čl. 44** (právo na priaznivé životné prostredie, ochrana životného prostredia) Ústavy.
- V zmysle § 19 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov preto tiež **navrhujem, aby inšpekcia**, ako orgán štátneho dozoru v oblasti environmentálnych záťaží, **začala konať vo všetkých prípadoch právoplatných rozhodnutí o určení povinnej osoby**.
- Zákon č. 409/2011 Z. z., v § 8 ods. 2) v odôvodnených prípadoch umožňuje, najmä ak ide o rozsiahle územie, na ktorom sa environmentálna záťaž nachádza, na základe súhlasu MŽP SR primerane predĺžiť lehoty, v ktorých sú pôvodca, povinná osoba alebo príslušné ministerstvo povinní predložiť na schválenie okresnému úradu v sídle kraja plán prác.
- Vzhľadom na skutočnosť, že podľa môjho názoru **ide o veľmi vágne a široko formulovanú možnosť** odkladať začatie sanačných prác na odstránení aj tých environmentálnych záťaží, ktoré sú klasifikované ako najviac ohrozujúce nielen životné prostredie, ale aj život a zdravie všetkých obyvateľov, **chcem na uvedený stav upozorniť najmä poslancov Národnej rady SR a navrhnúť, aby zvážili spresnenie a najmä presné časové určenie takto vágne formulovanej legislatívnej úpravy, ktoré by prispelo k rýchlejšiemu odstraňovaniu environmentálnych záťaží.**“

MŽP SR:

- MŽP SR, no pravdepodobne aj MO SR a MH SR, ktoré boli doteraz vládou určené za „príslušné“ ministerstvá zodpovedné za odstránenie environmentálnych záťaží, by radi upozornili na skutočnosť, že:
 - **bez personálneho posilnenia príslušných útvarov ministerstiev, Slovenskej agentúry životného prostredia, SIŽP a OÚ v sídle kraja,**
 - **zníženia administratívnej náročnosti čerpania fondov Európskej únie a**
 - **skrátenia procesov verejného obstarávania**

nie je možné dosiahnuť „rýchlejšie odstraňovanie environmentálnych záťaží“.

Zastavené konania z dôvodu, že povinnú osobu nemožno určiť a následné nekonanie vlády Slovenskej republiky

VOP:

- „Napriek tomu, že najstaršie rozhodnutie vydal Okresný úrad v Košiciach už v roku 2013, doposiaľ v tomto, ani v ďalších 9 prípadoch, nenasledovalo rozhodnutie o schválení plánu prác.
- Následkom takéhoto nekonania orgánov verejnej správy je situácia, keď preukázateľne existuje závažná a nebezpečná environmentálna záťaž, ale **zodpovedné orgány verejnej správy nekonajú a práce na jej odstránení sa odkladajú aj niekoľko desiatok rokov**, pričom zdraviu škodlivé látky, ktoré environmentálna záťaž obsahuje, sa stále viac šíria podzemnými či povrchovými vodami alebo v ovzduší a poškodzujú nielen životné prostredie ale aj zdravie ľudí.“

MŽP SR:

- Zodpovedné orgány nemohli konať, kým neexistoval právny rámec pre problematiku environmentálnych záťaží a **ani nemohli odkladať úkony „niekoľko desiatok rokov“**, keď zákon o environmentálnych záťažoch nadobudol účinnosť až 1.1.2012.

VOP:

- „Aj v tomto prípade dávam do pozornosti poslancom Národnej rady SR skutočnosť, že zákon č. 409/2011 Z. z. v spomínanom ustanovení neobsahuje lehotu, v ktorej by MŽP SR bolo povinné navrhnúť vláde Slovenskej republiky a vláda následne rozhodnúť, ktoré príslušné ministerstvo má zabezpečiť vykonanie povinností povinnej osoby. Zmena legislatívy vo vzťahu k stanoveniu lehoty, podľa môjho názoru, môže prispieť k rýchlejšiemu odstraňovaniu existujúcich environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky.“

MŽP SR:

- MŽP SR je dlhodobo pasované do pozície „upratovačky štátu“. No túto funkciu nie je možné vykonávať bez zabezpečenia dostatočných finančných zdrojov. Vzhľadom na to, že sanácia environmentálnych záťaží predstavuje tzv. „čisté“ environmentálne investície, ktoré neprinášajú zisk v peniazoch, je potrebné vytvárať tlak na riešenie tejto problematiky s ohľadom na disponibilné finančné zdroje, stav ekonomiky a personálne kapacity, ktoré Slovenská republika má. V tomto kontexte je odstraňovanie environmentálnych záťaží „behom na dlhé trate“. **Kontaminácia, ktorá vznikala viac ako 150 rokov sa nedá vyriešiť za pár rokov.**

Prerušenie konania o určení povinnej osoby

VOP:

- „Pri svojom prieskume som zistila, že v dvoch prípadoch okresné úrady prerušili svoj konanie. Na konania podľa zákona č. 409/2011 Z. z. sa, okrem ustanovených výnimiek, vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní. Konanie o určení povinnej osoby podľa § 5 tohto zákona je teda správnym konaním, ktoré je možné z ustanovených dôvodov prerušiť.
- V dvoch sledovaných prípadoch došlo k prerušeniu konania, pretože sa čakalo (a zrejme stále čaká) na vyriešenie predbežnej otázky.
- V zmysle uvedených skutočností odporúčam, aby MŽP SR v konaniach o určenie povinnej osoby v tých situáciách, keď sa pôvodca ocitne v likvidácii alebo v konkurze, alebo právny zástupca pôvodcu ktorý zanikol sa ocitne v likvidácii alebo v konkurze, **usmernilo príslušné okresné úrady, aby ukončili konanie a umožnili štátu prevziať zodpovednosť za čo najskoršiu likvidáciu environmentálnej záťaže.** Náklady takejto likvidácie si určené ministerstvo môže späťne vysúdiť od pôvodcu alebo od jeho právneho zástupcu v prípade, ak sa likvidácia alebo konkurz pôvodcu alebo jeho právneho nástupcu neuskutoční.“

MŽP SR:

- Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov umožňuje právnickej osobe alebo fyzickej osobe podať návrh na vyhlásenie konkurzu. To je často legitímna cesta, ako sa pôvodca znečistenia alebo právny nástupca pôvodcu zbaví zodpovednosti za environmentálnu záťaž.
- Týmto spôsobom daňoví poplatníci platia za niečo, čo mal vykonať pôvodca alebo jeho právny nástupca. Lepšou cestou by bolo riešenie, ak by sa zmenil zákon o konkurze a reštrukturalizácii, kde by veriteľom bol aj štát a mohol by si uplatniť pohľadávky voči životnému prostrediu. Takéto riešenie si však vyžaduje podrobnú právnu analýzu.

VOP:

- „Zároveň dávam MŽP SR a poslancom Národnej rady SR na zváženie aj zmenu legislatívnej úpravy obsiahnutej v § 5 ods. 7 zákona č. 409/2011 Z. z.82 tak, aby zaviazala Slovenskú republiku uskutočniť potrebné kroky na sanáciu zdravia ohrozujúcej environmentálnej záťaže aj prípadoch, keď sa z akýchkoľvek dôvodov nepodarí určiť zodpovednú osobu do určeného času (napr. do 2 rokov od začatia konania) a následne umožnila spätne vymáhať náklady vynaložené na sanáciu environmentálnej záťaže od neskoršie určenej povinnej osoby (pôvodcu, jeho právneho zástupcu a pod.).
- V súčasnej situácii pokladám uvedený krok za efektívny spôsob, ako účinne posunúť problém desaťročia neriešených environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky.“

MŽP SR:

- Tento model riešenia umožňuje riešiť poškodenie (spôsobené pôvodcom) povrchových a podzemných vôd alebo prostredia s nimi súvisiaceho už od roku 2002, keď boli prijaté ustanovenia § 38 (v súčasnosti § 42) vodného zákona.

„§ 42 Opatrenia na nápravu“

- (1) Ten, kto spôsobí poškodenie povrchových vôd alebo podzemných vôd, alebo prostredia s nimi súvisiaceho (ďalej len „pôvodca poškodenia“), je povinný vykonať opatrenia na nápravu alebo uhradiť s tým spojené náklady. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na nadobúdateľa majetku, s ktorého existenciou alebo používaním je uvedené poškodenie v príčinnej súvislosti. Prípadná zodpovednosť za škodu ani trestná zodpovednosť týmto nie sú dotknuté. Na pôvodcu poškodenia, ktorý súčasne spôsobil mimoriadne zhoršenie vôd, sa vzťahujú aj ustanovenia § 41 ods. 5 až 8.*
- (2) Orgán štátnej vodnej správy môže pôvodcovi poškodenia uložiť vykonať opatrenia smerujúce k splneniu povinností uvedených v odseku 1.*
- (3) Ak pôvodca poškodenia nie je známy alebo nemá vlastné sily a prostriedky na vykonanie opatrení na nápravu a hrozí nebezpečenstvo zhoršenia stavu vôd alebo s nimi súvisiaceho prostredia, zabezpečí vykonanie opatrení orgán štátnej vodnej správy.*
- (4) Náklady na vykonanie opatrení podľa odseku 3 sa uhrádzajú z prostriedkov štátneho rozpočtu. Pôvodca poškodenia je povinný vynaložené finančné prostriedky uhradiť; na vymáhanie týchto prostriedkov je oprávnené ministerstvo.“*

- **Tieto ustanovenia vodného zákona však v praxi neboli takmer vôbec použité, nakoľko orgánom štátnej vodnej správy neboli nikdy poskytnuté potrebné finančné prostriedky.“**

- **Práve preto, že v súčasnosti už existuje málo pôvodcov environmentálnych záťaží a málo „pôvodných“ privatizérov, bolo potrebné implementovať do zákona o environmentálnych záťažiach inštitút určovania povinnej osoby.**

Stále prebiehajúce konania o určení povinnej osoby

VOP:

„Pri svojom prieskume som tiež zistila, že v 4 prípadoch environmentálnych záťaží stále prebieha konanie o určení povinnej osoby. Žiaľ, nie zo všetkých odpovedí, ktoré mi boli z jednotlivých okresných úradov doručené, sa dá zistiť, ako dlho prebiehajú jednotlivé konania o určení povinnej osoby za environmentálnu záťaž a jej odstránenie. Prístupné údaje informujúce o čase vzniku týchto environmentálnych záťaží však hovoria, že ide o obdobia trvajúce viac ako 30 rokov. To znamená, že do Informačného systému environmentálnych záťaží sa museli dostať už pri jeho vzniku v roku 2008, a **teda minimálne od tohto roku mohlo začať konanie predchádzajúce ich sanácii.**“

MŽP SR:

Nakoľko zákon č. 409/2011 Z.z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže vstúpil do platnosti až 1.1.2012, konania nebolo možné začať skôr.

VOP:

„Osobitnú pozornosť si však z viacerých dôvodov zaslúži dĺžka konania zodpovedných orgánov v prípade environmentálnej záťaže VT (024) / Poša - odkalisko Chemka Strážske, ktoré je už od roku 1993 posudzované a identifikované uznesením vlády Slovenskej republiky ako „stará“ environmentálna záťaž, ktorá dlhodobo nepriaznivo ovplyvňuje kvalitu životného prostredia nielen v obci Poša, ale aj v susedných obciach - Nižný Hrušov, Nižný Hrabovec, Kučín, Dlhé Klčovo, Sačurov, Kladzany, Hencovce a aj v širšom priľahlom regióne.

Toto konanie totiž začalo už v máji roku 2013 a v novembri roku 2019 Okresný úrad Prešov, ako prvostupňový orgán, konečne rozhodol o povinných osobách. Na základe odvolania dňa 23. 04. 2020 však MŽP SR jeho rozhodnutie zrušilo a vec vrátilo Okresnému úradu Prešov, odboru starostlivosti o životné prostredie, na nové prejednanie a rozhodnutie. Tým prišlo k ďalšiemu oddialeniu zahájenia aktivít potrebných na sanáciu tejto nebezpečnej environmentálnej záťaže.“

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

MŽP SR:

Rozhodnutie o určení povinnej osoby MŽP SR ako druhostupňový orgán vrátilo OÚ Prešov, nakoľko na lokalite nebol v čase vydania rozhodnutia vykonaný podrobný geologický prieskum a **rozsah environmentálnej záťaže** (t.j. kontaminácie podzemnej vody, pôdy a horninového prostredia), **nebol známy**. Z uvedeného dôvodu nebol známy ani počet účastníkov konania (vrátane vlastníkov nehnuteľností) a nebolo možné správne určiť mieru zodpovednosti povinných osôb.

Dovoľujeme si upozorniť, že odkalisko Poša má svojho prevádzkovateľa, ktorý je zodpovedný za jeho uzavretie. Činné odkalisko je síce zdrojom kontaminácie vody, pôdy a horninového prostredia, no táto vodná stavba nie je považovaná za environmentálnu záťaž.

Za záťaž sa považuje kontaminačný mrak v podloží odkaliska a v jeho predpolí. **Spájanie týchto dvoch vecí nie je správne, nakoľko sú regulované rôznymi zákonmi.** Konanie o určení povinnej osoby sa týka výlučne kontaminačného mraku, nie samotného odkaliska.

VOP:

„Pri svojom prieskume som tiež narazila na skutočnosť, že publikovanie údajov pre environmentálnu záťaž zaradenú do časti A - registra environmentálnych záťaží, **nie je povolené bez autorizovaného vstupu**, a teda verejnosť nemá možnosť získať tieto informácie. V zmysle § 20a, odseku 2 zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov totiž informácie o pravdepodobných environmentálnych záťažoch nie sú sprístupnené pre verejnosť.

Túto skutočnosť pokladám za odporujúcu právu na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu (čl. 45 Ústavy) okrem iného aj preto, lebo nedokážem rozpoznať žiadny legitímny cieľ, ktorý toto obmedzenie práva na informácie sleduje.

Na základe uvedených skutočností odporúčam MŽP SR a poslancom Národnej rady SR, **aby prehodnotili zákaz sprístupňovania informácií o pravdepodobných environmentálnych záťažoch** pre verejnosť a odstránili zo zákona č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon) v znení neskorších predpisov, ustanovenie § 20a, odsek 2.“

MŽP SR:

Na Slovensku platí tzv. prezumpcia nevinny. V prípade pravdepodobných environmentálnych záťaží ide len o podozrenie na kontamináciu, ktoré musí byť potvrdené alebo vyvrátené prieskumnými prácami.

O týchto lokalitách máme málo údajov, niekedy sú to len indície znečistenia.

Zverejnením údajov o „podozrení“ môžu byť negatívne dotknutí majitelia pozemkov, na ktorých sa lokalita nachádza, nakoľko klesne cena ich nehnuteľností na trhu.

V prípade, že sa kontaminácia nepreukáže, môže takto dotknutý majiteľ zažalovať štát a požadovať kompenzáciu za pokles ceny pozemku.

V existujúcej právnej úprave nejde o žiadne utajovanie skutočností, ale o fakt, že o týchto lokalitách nemáme dostatok informácií.

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

Nedostatočná komunikácia medzi okresnými úradmi životného prostredia a MŽP SR

VOP:

„Z odpovedí získaných od jednotlivých úradov životného prostredia som tiež zistila, že v 2 prípadoch bola už environmentálna záťaž sanovaná (ML (004) / Krásny Brod - skládka Monastýr - starý odpad, OU-PO-OSZP2-20 I6/013 115-08/BE zo dňa 01.06.2016 - schválenie aktualizácie plánu prác na odstránenie EZ – skládka sanovaná, SV (013) / Stakčín - skládka TKO s OP, OU-PO-OSZP2-2016/01293707/BE zo dňa 02.06.2016 - schválenie aktualizácie plánu prác na odstránenie EZ – skládka sanovaná.) Skutočnosť, že tieto záťaže sa stále nachádzajú v registri evidovaných záťaží naznačuje existujúce rezervy v komunikácii medzi jednotlivými okresnými úradmi životného prostredia a MŽP SR.“

MŽP SR:

Aktualizácia Plánu prác na odstránenie EZ sa na sanovaných lokalitách vykonáva z dôvodu, že súčasťou Plánu prác je aj posanačný monitoring, ktorého špecifiká sú známe až po ukončení sanácie.

Sanované lokality sa spravidla 5 rokov od ukončenia sanácie monitorujú, a až v prípade, že posanačný monitoring potvrdí, že sanácia prebehla úspešne, je lokalita preradená do registra C, t.j. medzi sanované lokality. Preradovanie lokalít zabezpečuje Slovenská agentúra životného prostredia na základe podkladov od MŽP SR. **Nejde o kompetenciu Okresných úradov v sídle kraja a nejde o dôsledok nedostatočnej komunikácie.**

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

VOP:

„Osobitnú pozornosť si však z viacerých dôvodov zaslúži dĺžka konania zodpovedných orgánov v prípade environmentálnej záťaže VT (024) / Poša - odkalisko Chemka Strážske, ktoré je už od roku 1993 posudzované a identifikované uznesením vlády Slovenskej republiky ako „stará“ environmentálna záťaž, ktorá dlhodobo nepriaznivo ovplyvňuje kvalitu životného prostredia nielen v obci Poša, ale aj v susedných obciach - Nižný Hrušov, Nižný Hrabovec, Kučín, Dlhé Klčovo, Sačurov, Kladzany, Hencovce a aj v širšom priľahlom regióne.

Toto konanie totiž začalo už v máji roku 2013 a v novembri roku 2019 Okresný úrad Prešov, ako prvostupňový orgán, konečne rozhodol o povinných osobách. Na základe odvolania dňa 23. 04. 2020 však MŽP SR jeho rozhodnutie zrušilo a vec vrátilo Okresnému úradu Prešov, odboru starostlivosti o životné prostredie, na nové prejednanie a rozhodnutie. Tým prišlo k ďalšiemu oddialeniu zahájenia aktivít potrebných na sanáciu tejto nebezpečnej environmentálnej záťaže.“

Záver VOP:

Na základe uvedených skutočností a oceňujúc všetko to, čo bolo doposiaľ v oblasti sanácií environmentálnych záťaží vykonané, s cieľom ochrany ústavného práva na ochranu zdravia pre každého (čl. 40), práva na priaznivé životné prostredie a ochranu životného prostredia (čl. 44), a tiež aj práva na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia (čl. 45) však pokladám za potrebné upozorniť na skutočnosti zistené počas môjho prieskumu a predkladám niektoré **námety s cieľom prispieť k rýchlejšiemu odstraňovaniu environmentálnych záťaží na území Slovenskej republiky.**

MŽP SR:

- MŽP SR ďakuje za niektoré podnety a aj za vykonaný prieskum a analýzu.
- Podnety týkajúce sa právnej úpravy environmentálnych záťaží budú zapracované do zákona č. 409/2011 Z.z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a do geologického zákona.
- Podnety týkajúce sa Okresných úradov v sídle kraja a SIŽP bude možné riešiť len za predpokladu zvýšenia personálnych kapacít týchto inštitúcií.
- Podnety týkajúce sa urýchlenia procesu odstraňovania environmentálnych záťaží sú realizovateľné v závislosti od disponibilných finančných zdrojov a za predpokladu zníženia administratívnej záťaže.

Najvýznamnejšie doterajšie aktivity v oblasti manažmentu environmentálnych záťaží

- vykonaná bola Systematická identifikácia environmentálnych záťaží (2006 – 2008),
- vybudovaný bol Informačný systém environmentálnych záťaží (www.enviroportal.sk),
- vypracované boli Regionálne štúdie dopadov environmentálnych záťaží na životné prostredie (2010),
- prijatá bola novela geologického zákona zahŕňajúca environmentálne záťaže (2009, 2013, 2018),
- pre oblasť environmentálnych záťaží bola novelizovaná vyhláška ku geologickému zákonu (2010, 2015),
- prijatý bol zákon č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnych záťaží a o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- vypracovaný bol Metodický pokyn na analýzu rizika znečisteného územia (2012) a Smernica 1/2015-7. na analýzu rizika znečisteného územia (2015),
- vypracovaný a vládou schválený bol prvý Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2010) a druhý Štátny program sanácie environmentálnych záťaží (2016),
- zhotovený a vytlačený bol Atlas sanačných metód environmentálnych záťaží (Frankovská, J. et al., 2011),

POKR.

- vyškolení boli pracovníci štátnej správy a súkromného sektora pre oblasť environmentálnych záťaží (desiatky školení a seminárov, stovky vyškolených účastníkov),
- realizované boli viaceré osvetové aktivity – súťaž pre školy, letáky, brožúry, videoklipy, dokumentárne filmy, tlačené publikácie v slovenskom a anglickom jazyku,
- riešené boli mnohé projekty zamerané na environmentálne záťaž, ktoré boli podporené z fondov Európskej únie a zo štátneho rozpočtu:
 - MŽP SR v rokoch 2013-2015 zabezpečilo podrobný geologický prieskum na 141 lokalitách s environmentálnou záťažou, v súčasnosti prieskum prebieha na 100 ďalších lokalitách,
 - MŽP SR v rokoch 2013-2015 zabezpečilo sanáciu na 19 lokalitách, v súčasnosti sanácia prebieha na 18 lokalitách a ďalších 34 lokalít je v procese prípravy a ukončené budú do roku 2023,
 - MŽP SR prostredníctvom Štátneho geologického ústavu D. Štúra v rokoch 2012-2015 zabezpečilo vybudovanie monitorovacích systémov a monitoring na 161 lokalitách, v súčasnosti sa monitoruje okolo 300 lokalít.
- pripravený a schválený bol Operačný program Kvalita životného prostredia na roky 2014-2020, v rámci ktorého sú riešené mnohé environmentálne záťaž.
- v súčasnosti pripravujeme podklady pre nový operačný program na roky 2021 - 2027, kde sa počíta s pokračovaním sanácie environmentálnych záťaží,

POKR.

- Komisia (MŽP SR) pre posudzovanie a schvaľovanie záverečných správ s analýzou rizika znečisteného územia schválila od roku 2013 celkovo 267 analýz rizika.
- Okresné úrady v sídle kraja zabezpečili 134 konaní o určení povinnej osoby za environmentálnu záťaž.
- V rokoch 2010-2015 boli výdavky z verejných zdrojov na podporu riešenia environmentálnych záťaží vo výške 144, 87 mil. eur.
- Operačný program Kvalita životného prostredia na roky 2014-2023 počíta výdavkami na prieskum, monitoring a sanáciu environmentálnych záťaží vo výške cca 200 mil. eur.
- Operačný program Slovensko (2021-2027) – v príprave - počíta výdavkami na prieskum, monitoring a sanáciu environmentálnych záťaží vo výške cca 560 mil. eur.

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

Operačný program Kvalita životného prostredia

PRIORITNÁ OS 1: UDRŽATEĽNÉ VYUŽÍVANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV PROSTREDNÍCTVOM
ROZVOJA ENVIRONMENTÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY

INVESTIČNÁ PRIORITA 4:

1.4 Prijatie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných areálov (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženie miery znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1.4.2:

Špecifický cieľ je napĺňaný prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- **A. Prieskum, sanácia a monitorovanie environmentálnych zát'aží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou)**
- **B. Zlepšenie informovanosti o problematike environmentálnych zát'aží**

Aktuálne výzvy

3. výzva zameraná na prieskum environmentálnych zát'aží (OPKZP-PO1-SC142-2015-3)
4. výzva zameraná na monitorovanie environmentálnych zát'aží (OPKZP-PO1-SC142-2015-4)
5. výzva zameraná na sanáciu environmentálnych zát'aží (OPKZP-PO1-SC142-2015-5)

Aktuálne projekty prieskumu

- Geologický prieskum vybraných pravdepodobných environmentálnych záťaží (1):
 - Prieskum 55 lokalít PEZ
 - 8,3 mil. EUR
 - Žiadosť o NFP schválená - 11/2016
- Geologický prieskum vybraných pravdepodobných environmentálnych záťaží (2):
 - Prieskum 45 lokalít PEZ
 - 6,5 mil. EUR
 - Žiadosť o NFP schválená - 12/2018

Projekty sanácie

Sanácia vybraných environmentálnych zát'azí Slovenskej republiky (1)

- sanácia environmentálnych zát'azí na vybraných **18 prioritných lokalitách**
- 36, 53 mil. Eur (bez DPH)

Sanácia vybraných environmentálnych zát'azí Slovenskej republiky (2)

- sanácia environmentálnych zát'azí na vybraných **5 prioritných lokalitách**
- 11,32 mil. Eur (bez DPH)

Sanácia vybraných environmentálnych zát'azí Slovenskej republiky (4)

- sanácia environmentálnych zát'azí na vybraných **7 prioritných lokalitách**
- 14,28 mil. Eur (bez DPH)

Sanácia vybraných environmentálnych zát'azí Slovenskej republiky (5)

- sanácia environmentálnych zát'azí na vybraných **12 prioritných lokalitách**
- 22,53 mil. Eur (bez DPH)

Sanácia vybraných environmentálnych zát'azí Slovenskej republiky (6)

- sanácia environmentálnych zát'azí na vybraných **3 prioritných lokalitách (v príprave)**

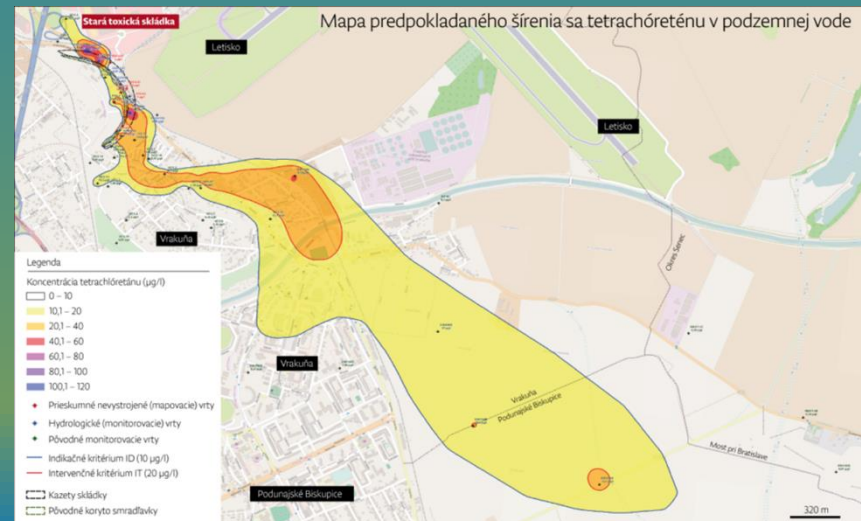
Projekty sanácie – pokr.

Sanácia environmentálnej záťaže Bratislava – Vrakuňa - Vrakunská cesta – skládka CHZJD – SK/EZ/B2/136

- 28,3 mil. Eur (bez DPH)

Sanácia environmentálnych záťaží v obci Predajná

- 39,2 mil. Eur (bez DPH)

Problémy riešené v súvislosti so sanáciami

- Podnety na určenie povinnej osoby za EZ
- Materiály do vlády SR
- Príprava plánov prác na odstránenie EZ
- Projekty sanácie a rámcové projekty sanácie
- Verejné obstarávanie (sanácia, OGD, iné tovary a služby)
- Štátna pomoc pri sanácii EZ
- Znalecké posudky
- Novela zákona o EZ (vyvlastnenie)
- Problematika EIA
- Stavebné konania (desiatky stanovísk)
- Zmluvy s vlastníkmi nehnuteľností
- Žiadosti o NFP

OPRÁVNENOSŤ LOKALÍT V RÁMCI OP KŽP

„zúženie“ špecifického cieľa 1.4.2 „Zabezpečenie sanácie environmentálnych záťaží v mestskom prostredí, ako aj v opustených priemyselných lokalitách (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou)“

ŽIADOSŤ O NENÁVRATNÝ FINANČNÝ PRÍSPEVOK

V rámci ŽoNFP sa posudzuje:

- súlad s požiadavkami v oblasti dopadu plánov a projektov na územia sústavy **NATURA 2000** (projekt, ktorý je predmetom ŽoNFP, nesmie mať pravdepodobne významný nepriaznivý vplyv na územia sústavy NATURA 2000),
- súlad s požiadavkami v oblasti posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie (**EIA**),
- oprávnenosť z hľadiska verejného obstarávania na hlavné aktivity projektu - žiadateľ je povinný (okrem výnimiek uvedených vo výzve) mať najneskôr ku dňu predloženia ŽoNFP vyhlásené **verejné obstarávanie** na všetky oprávnené výdavky projektu.

ŠTÁTNA POMOC

Projekty sanácie musia byť v súlade s:

- Nariadením Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ
- **Schému štátnej pomoci na sanáciu environmentálnych záťaží v prípadoch, kedy zodpovednosť za sanáciu prechádza na štát**
 - ministerstvo identifikuje lokality (pozemky) určené na sanáciu, ktoré sú vo vlastníctve podnikov (ako potenciálnych príjemcov pomoci).
 - ministerstvo zabezpečí vypracovanie znaleckého posudku na určenie aktuálnej a budúcej (po realizácii sanačných prác) všeobecnej hodnoty pozemku. V ŽoNFP predstavuje tzv. „zvýšená hodnota nehnuteľnosti“, t.j. rozdiel v cene pozemku pred sanáciou a po sanácii, neoprávnený výdavok, ktorý je nevyhnutné uvádzať v rozpočte projektu.

VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

- Rámcový projekt
- Rozpočet
- Príprava súťažných podkladov
- Hodnotenie ponúk
- Zahraniční uchádzači
- Príprava zmluvy s dodávateľom
- Kontrola zo strany Úradu pre verejné obstarávanie
- Kontrola zo strany SAŽP
- Dodatky ku zmluvám

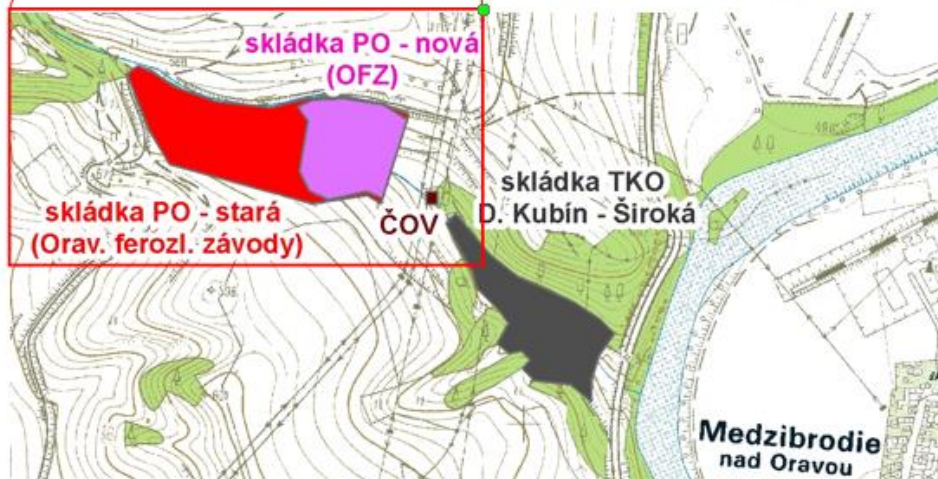

IMPLEMENTÁCIA PROJEKTOV

- Začína schválením ŽoNFP – podmienky v rozhodnutí sú veľmi prísne
- Vyžaduje sa úplný súlad s Príručkou pre prijímateľa (ktorá sa môže meniť)
- Nevyhnutná je Koordinácia dodávateľov (sanácia + OGD)
- Problematické vstupy na pozemky – dohody s vlastníkmi, nájomné zmluvy, zmluvy o vecnom bremene
- Potreba vyvlastňovania vo verejnom záujme
- Pravidelná kontrola realizovaných prác
- Finančný manažment
- Ročné a mimoriadne monitorovacie správy....

Dolný Kubín

Predajná

Zubrohlava

Poproč

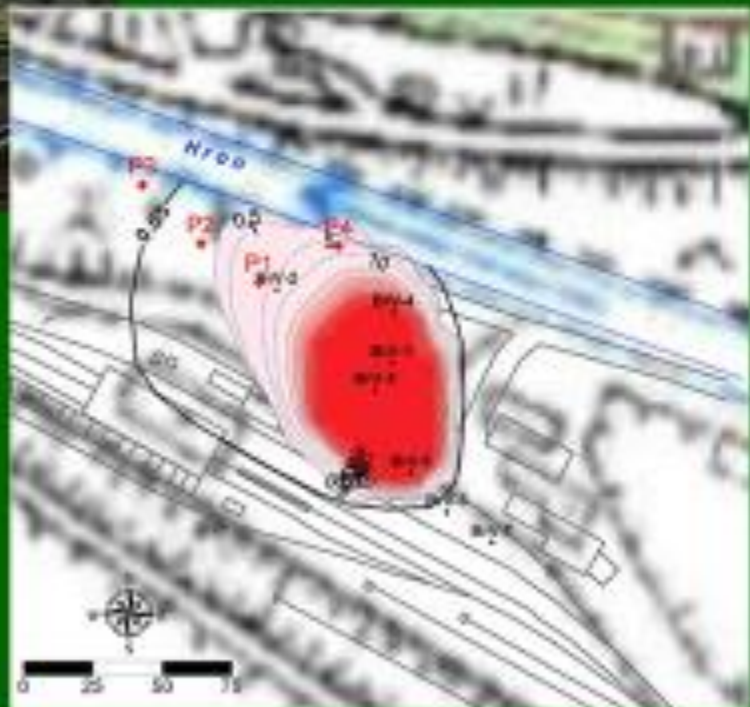

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

RD Čadca

RD Brezno

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

Ďakujem za pozornosť

vlasta.janova@enviro.gov.sk

